

investering i fremmede industrier og handelskompagnier. Udviklingen af den Svenske og Norske bjergværksindustri skyldtes i vid udstrækning Amsterdam-kapital, ligesom de Danske handelskompagnier — skønt direkte konkurrenter til de Hollandske — støttedes af Hollandsk kapital, der ikke fandt tilstrækkelig frit råderum inden for hjemlandets monopolistiske kompagnier.

I sin sammenfattende karakteristik af den Amsterdamske kapitalisme fremhæver forf. denne frigjorthed fra hensyn til snævrere nationale erhvervsinteresser som betegnende. Trods ikke helt få forbud og indgreb til bedste for enkelte erhvervsgrøner måtte hovedsynspunktet være frem for alt at søge at opretholde byens stilling som internationalt centrum for vare- og pengehandel. Det krævede den størst mulige frihed for vareomsætningen og kapitalbevægelserne, ja endog tolerance over for foretagsomhed, der kunde synes direkte stridende mod Nederlandenes politik og interesser, f. ex. handelsforbindelse med magter, som man lå i åben krig med eller stredes med om det kommercielle herredømme.

I det hele må det siges, at denne lille bog giver et klart, vel-disponeret og nuanceret billede af den Amsterdamske kapitalismes hovedtyringsformer i Nederlandenes storhedstid. Den udmærkede fremstillingsform synes at hvile på et ret omfattende materiale, der er benyttet med kritik og evne til at fastholde de større linjer uden at tabe blikket for enkelthederne. Blandt de enkeltheder, forf. har medtaget, findes adskillige, der har direkte interesse for Dansk og Nordisk historie.

Sune Dalgård.

Med Commonwealth Fund professoren i amerikansk historie ved Londons universitet H. Hale Bellot's værk *American History and American Historians* (London, 1952, XII + 336 sider + 7 kort) er der strakt en hjælpende hånd ud mod de talrige Europæere, som i disse år søger orientering i amerikansk historie. Den opgave, som prof. Bellot har stillet sig, er 1) at skitsere de karakteristiske træk i amerikansk historieskrivning i perioden 1890—1940, så vidt den har beskæftiget sig med De forenede Staters historie, og, med dette rids som baggrund, 2) at give en oversigt over staternes historie under stadig hensyntagen til forskernes diskussion af de pågældende emner. Dette uddybes med fyldige bibliografiske noter.

Første punkt løser forf. gennem sit indledende kapitel, «Recent American Historiography». Det skildres, hvorledes den dilettantisme, som var herskende indenfor amerikansk historieskrivning

o. 1850 i løbet af årh.s sidste halvdel veg pladsen for fagarbejde af stedse stigende standard, således at historieskriverne o. 1910 næsten udelukkende var uddannede historikere. Baggrunden herfor var den reformation af universitetsundervisning med forbillede især fra tyske, i nogen grad også fra franske universiteter, som i denne tid gennemførtes i USA. Pionererne var folk som C. W. Eliot (Harvard), A. D. White (Michigan-Cornell) og D. C. Gilman (Johns Hopkins), men større betydningen for uddannelsen af trænedede forskere fik dog C. K. Adams (Michigan-Cornell), M. C. Tyler (Cornell 1881 — den første eller måske den anden udnævnelse, til en virkelig lærestol i amerikansk historie), Henry Adams (Harvard), J. W. Burgess (Columbia) og Herbert B. Adams (John Hopkins), der alle arbejdede med seminarformen og havde lært tysk metodisk forståelse. 1884 grundlagdes »The American Historical Association«, og 1895 begyndte »The American Historical Review«, der udgik fra Harvard og Cornell, at udkomme. En noget sent udviklet, men solidt europæisk forankret historisk videnskab var føjet til amerikansk kulturliv. Også emnevalget var i høj grad europæisk præget.

Imod denne stærke europæiske orientering vendte den unge historiker F. J. Turner (Johns Hopkins — Wisconsin) sig 1893 med sit foredrag »The Significance of the Frontier in American History«. Turner fremhævede den afgørende betydning, som kolonisationen af det store vesten havde haft i amerikansk historie, og opfordrede sine kolleger til at hellige sig denne egentlig amerikanske del af historien. Kun ved at drage den stadig fremrykkende kolonisationsgrænse (»the frontier«) ind i synsfeltet kunne man vinde den fulde forståelse af begivenhederne i nyere amerikansk historie. Turners these blev afgørende for den følgende generation af amerikanske historikere. Fra 1910 udgik der strømme af bøger om frontier-emner fra universiteterne i den øvre Mississippidal, og i virkeligheden blev der tale om en helt ny historikerskole, den midtvestlige, blandt hvis grundlæggere foruden Turner også C. W. Alvord (Illinois) må nævnes. De enkelte stater fik nu større betydning for arbejdet, historiske foreninger og tidsskrifter skød frem overalt. Wisconsin og Illinois var førende blandt staterne, derefter Michigan og Minnesota, mens borgerkrigens eftervirkninger sinkede udviklingen i sydstaterne. Her spillede universiteterne en mindre rolle, de historiske foreninger og arkiverne en større.

Denne koncentration om »egentlig amerikansk historie« førte med tiden til en vis isolation og snæversynethed, hvilket prof. Bellot indrømmer. Han fremhæver dog, at studiet af social hi-

storie og den amerikanske mentalitets historie, som er et bemærkelsesværdigt træk ved moderne amerikansk historieskrivning, fører forskerne bort fra den snævre nationalhistorie, således som tilfældet har været med immigrationshistorikeren M. L. Hansen og den ledende skikkelse indenfor den sydvestlige og californiske skole H. E. Bolton («Wider Horizons of American History», 1939), der arbejder i et område, hvor det sociale grundlag er spansk. I øststaterne sporedes Turners indflydelse mindre, og der fremkom her værker med mere internationalt præg, af hvilke mange med afgørende betydning for amerikansk historieforskning. Navne som Osgood, Dunning og Beard kan tjene til eksempel.

De følgende 6 kapitler af prof. Bellots arbejde er viet gennemgangen af De forenede Staters historie fra kolonistytet i 18. årh. til New Deal-perioden i 1930'erne. Opdelingen af stoffet er den i amerikansk historieskrivning sædvanlige, hvilket i dette tilfælde næsten er en nødvendighed, da omtalen af forskningens problemstilling er et integrerende led i fremstillingen. Man kunne have ønsket, at forf. var gået videre på dette punkt, selv om bogen herved var blevet vanskeligere tilgængelig. Ofte savnes en præcision af, hvilke forskere der står bag de omtalte synspunkter, og en nærmere udredelse af forskningens enkelte faser.

Efter J. W. Burgess' og G. L. Beer's grundlæggende arbejder om kolonitiden var det den midtvestlige skoles opdyrkning af baglandets historie, der gav studiet af denne tid videre perspektiv. Modsætningen mellem østens og vestens interesser og det pres, som en passiv handelsbalance fremkalder på en debitorstats økonomi, hører til de vigtigste problemer. O. G. Libby brød 1894 med den gængse opfattelse af forfatningen og så denne mere som et produkt af særlige historiske forudsætninger end af ræsonneren, og afgørende betydning for forståelsen fik C. A. Beard med sit værk «An Economic Interpretation of the Constitution of the United States» (1913), et af de mest diskuterede skrifter i amerikansk historieforskning. Beard kunne vise, at den amerikanske forfatning ikke var et demokratisk instrument i den forstand, at den ville indføre majoritetens afgørende indflydelse, men at den var kreditorklassens sejr over debitorklassen.

Prof. Bellot's fjerde kapitel, der omhandler kolonisationen af Mississippidalen, er vel det afsnit, hvor man stærkest sporer forf.s fortrolighed med stoffet. Det er Turners fortjeneste at have givet den første betydende fremstilling af denne proces i «The Rise of the New West, 1819—29» (1906). Transportmidlernes udvikling og jordpolitikken er nøglen til forståelse af veststaternes sociale og politiske forhold, og disse er atter afgørende for for-

klaringen af sektionsdannelserne i USA. Interessantest blandt de enkelte statshistorier er J. Schafer's forsøg på at skabe en nøjagtig oversigt over jordfordelingen i Wisconsin, men kun 1. bd. af »Wisconsin Domesday Book«, omfattende 23 af statens 2000 townships, så lyset (1924).

Af de indre konflikters periode 1847—77 er større forståelse vundet gennem studierne af ekspansionen mod vest, der har vidt forskellige virkninger i syd og nord, og af forfatningen, der placerer tidsafsnittet mere sikkert som led i en lang udvikling. Bedst er perioden klarlagt i sydstaterne, hvor problemstillingen er mere enkel end i nord. Efter Bellot's mening er den dybereliggende årsag til borgerkrigen ikke slaveriet, men spørgsmålet om unionens enhed, altså af forfatningsmæssig karakter, men slavespørgsmålet giver modsætningen mere glød. Sydens løsrivelse er nu også grundigt behandlet af en sydstats-historikerskole med rødder i Johns Hopkins og den midtvestlige skole. 1947 påbegyndtes en kooperativ »History of the South« i 10 bd.

Tiden 1877—1939 behandles i to afsluttende kapitler »Integration and Reform« og »New Complexities«. Perioden har givet emner for en kolossal litteratur, mest dog enkeltundersøgelser, mens den almindelige struktur er ufuldkomment klarlagt. Løjne-faldende træk er lukningen af kolonisationsgrænsen, ændringen af USA's økonomiske forhold til omverdenen, sammensmeltningen til en nation og ændringen i opfattelsen af staten og dens opgaver, der danner baggrunden for opgivelsen af den republikanske selvtilstrækkelighedspolitik med New Deal. (R. Hofstadter: »Social Darwinism in American Thought, 1860—1915«, 1944). De sidste nybyggeres svære problemer er rigt behandlet, bl. a. af W. P. Webb i »The Great Plains« (1931). Den nationale samling trues dog af nye sektionsdannelser, især trusten og fagforeningen, i nogen grad også partimaskinen, som bliver stater i staten uden hensyntagen til andre end egne medlemmer. I forretningslivet går man videre og erstatter hensynet til aktionærene med hensynet til »the enterprise«, hvorved der skabes små krese af aktive forretningsfolk, som har afgørende indflydelse. Patriotismen har lukket øjnene for denne nye opdeling, og den er derfor utilstrækkeligt behandlet. Udenrigspolitikken har ikke affødt lignende problemer, og e. 1900, især e. 1914, er megen litteratur fremkommet, bedst for forholdet til Latinamerika og Østen, mere sporadisk for forholdet til Europa.

Det har i det ovenstående kun været muligt at give spredte glimt og optrække visse hovedlinier i prof. Bellot's stoffyldte arbejde, hvis fortjeneste ikke alene er at give en fyldig introduk-

tion til amerikansk historisk litteratur, men også at pege på de opgaver, som endnu står uløste. En mangel er det, ikke mindst da bogen er beregnet for europæiske læsere, at USA ofte behandles som isoleret fra omverdenen, hvilket navnlig virker uheldigt ved omtalen af de økonomiske kriser. Også mod det udvalg på ca. 1300 værker, som forf. fremlægger for sine læsere, er der visse invendinger at gøre. Eksempelvis er Jeffersonlitteraturen yderst sparsomt repræsenteret, og også ved omtalen af slaverispørgsmålet og monopolerne savnes vigtige værker. Mærkeligt forekommer det endvidere, at forf., der selv fremhæver socialhistoriens afgørende betydning i USA, udelader så fremtrædende ting som R. S. og H. M. Lynd's bøger om »Middletown« og J. Dollard's interessante socialpsykologiske »Caste and Class in a Southern Town« (1937), ligesom det vel havde været på sin plads at nævne de mest fremtrædende oversigtsværker som Morison og Commager's »The Growth of the Republic«, ægteparret Beards' »The Rise of American Civilization«, H. U. Faulkner's »American Economic History« og Ch. W. Wright's »Economic History of the United States.« Af ialt 85 erfaringsmæssigt værdifulde bøger for studiet af De forenede Staters historie fandt anm. kun godt halvdelen optaget i prof. Bellot's bibliografi.

Uanset de rejste indvendinger må prof. Bellot's bog dog anerkendes som den bedste foreliggende introduktion til amerikansk historieforskning for enhver, der har et beskedent forhåndskendskab til staternes historie. Som allerførste orientering heri vil den næppe være at anbefale, dertil vil den formodentlig vise sig for krævende.

Svend Ellehøj.

Blandt de mange betydelige Arbejder over Oldtidens Historie, som er blevet skrevet i Tyskland under Krigen, men først fremkommet efter Sammenbruddet af det 3. Rige, bringer to en universalhistorisk Skildring af det Aartusind, som adskiller Alexandertoget fra Araberstormen: Ernst Kornemann's efterladte Værk *Weltgeschichte des Mittelmeer-Raumes von Philip II von Makedonien bis Muhammed I—II* (München 1947—48) og Franz Altheim's *Weltgeschichte Asiens im griechischen Zeitalter I—II* (Halle a. S. 1947—48); vidt forskellige i Anlæg og Udførelse udfylder disse to Værker gensidigt hinanden paa en bemærkelsesværdig Maade og giver tilsammen et fyldig og afrundet Skildring af dette i Oldtidens Historie saa betydningsfulde Tidehverv.

Kornemann har som Motto for sit Værk sat Versene fra